

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 22ας Απριλίου 2008*

Στην υπόθεση C-408/04 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που ασκήθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 2004,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους V. Kreuschitz και M. Niejahr, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι

η **Salzgitter AG**, εκπροσωπούμενη από τους J. Sedemund και T. Lübbig, Rechtsanwälte,

προσφεύγουσα πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

η **Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας**, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και W.-D. Plessing και τη C. Schulze-Bahr,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, A. Tizzano και L. Bay Larsen, προέδρους τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešić, P. Lindh και J.-C. Bonichot (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: J. Swedenborg, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Φεβρουαρίου 2007,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2007,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτησή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 1ης Ιουλίου 2004, T-308/00, *Salzgitter κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2004, σ. II-1933, στο εξής: αναιρεσιβαλλομένη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο ακύρωσε εν μέρει την απόφασή της 2000/797/EKAX, της 28ης Ιουνίου 2000, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία χορήγησε η Γερμανία στις εταιρίες *Salzgitter AG*, *Preussag Stahl AG* και στις θυγατρικές του κλάδου χαλυβουργίας του εν λόγω ομίλου, *νυν Salzgitter AG — Stahl und Technologie (SAG)* (ΕΕ L 323, σ. 5, στο εξής: επίδικη απόφαση). Με αντίθετη αίτηση, η *Salzgitter AG* (στο εξής: *Salzgitter*) ζητεί την εν μέρει αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Το πραγματικό και νομικό πλαίσιο

- 2 Στις σκέψεις 1 έως 5 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο εξέθεσε το νομικό πλαίσιο ως εξής:

«1 Το άρθρο 4 ΑΧ ορίζει:

“Θεωρούνται ότι δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά άνθρακος και χάλυβος και κατά συνέπεια καταργούνται και απαγορεύονται εντός της Κοινότητας, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη:

[...]

γ) οι επιδοτήσεις ή ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη μέλη ή οι ειδικές επιβαρύνσεις που επιβάλλονται από αυτά, υπό οποιαδήποτε μορφή. ”

2 Το άρθρο 67 ΑΧ προβλέπει:

“1. Κάθε μέτρο κράτους μέλους, το οποίο δύναται να έχει αισθητή επίπτωση επί των όρων του ανταγωνισμού στις βιομηχανίες άνθρακος και χάλυβος, πρέπει να φέρεται σε γνώση της Ανωτάτης Αρχής από την ενδιαφερομένη κυβέρνηση.

2. Αν ένα τέτοιο μέτρο λόγω της φύσεώς του, διευρύνοντας ουσιωδώς τις διαφορές κόστους παραγωγής κατά τρόπο άλλο από μεταβολή της παραγωγικότητας, προκαλεί σοβαρή διατάραξη της ισορροπίας, η Επιτροπή, κατόπιν διαβουλεύσεως με τη Συμβουλευτική Επιτροπή και το Συμβούλιο, δύναται να λάβει τα ακόλουθα μέτρα:

— αν το μέτρο του κράτους αυτού συνεπάγεται επιζήμια αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις άνθρακα και χάλυβα που υπάγονται στην αρμοδιότητά του, η Επιτροπή δύναται να του επιτρέψει να χορηγήσει σ’ αυτές ενίσχυση της οποίας το ποσό, οι όροι και η διάρκεια καθορίζονται κατόπιν συμφωνίας με αυτήν. [...]

— αν το μέτρο του κράτους αυτού συνεπάγεται επιζήμια αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις άνθρακα ή χάλυβα που υπάγονται στην αρμοδιότητα των λοιπών κρατών μελών, η Επιτροπή του απευθύνει σύσταση προς άρση των ανωτέρω αποτελεσμάτων με τα μέτρα που το κράτος αυτό κρίνει ότι συμβιβάζονται περισσότερο με τη δική του οικονομική ισορροπία.

[...]"

3 Το άρθρο 95, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, ΑΧ ορίζει:

“Σε όλες τις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη, στις οποίες απόφαση ή σύσταση της Επιτροπής παρίσταται αναγκαία για την πραγματοποίηση, κατά τη λειτουργία της κοινής αγοράς του άνθρακα και του χάλυβα και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5, ενός από τους σκοπούς της Κοινότητας, όπως ορίζονται στα άρθρα 2, 3 και 4, η απόφαση ή η σύσταση αυτή δύναται να εκδοθεί μετά ομόφωνη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου και κατόπιν διαβουλεύσεως με τη συμβουλευτική επιτροπή.

Η ίδια απόφαση ή σύσταση, εκδοθείσα με την αυτή μορφή, καθορίζει ενδεχομένως τις εφαρμοστέες κυρώσεις.”

4 Προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της αναδιαρθρώσεως του τομέα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, η Επιτροπή στηρίχθηκε στις διατάξεις του άρθρου 95 ΑΧ για να θεσπίσει, από τις αρχές της δεκαετίας του '80, κοινοτικό καθεστώς το οποίο επιτρέπει τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα σε ορισμένες περιοριστικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις. Το καθεστώς αυτό υπέστη διαδοχικές προσαρμογές, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συγκυριακές δυσχέρειες της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα. Συναφώς, οι διαδοχικώς ληφθείσες αποφάσεις είναι κοινώς γνωστές ως “κώδικες ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα”.

5 Στις 18 Δεκεμβρίου 1996 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2496/96/ΕΚΑΧ [...], απόφαση η οποία αποτελεί τον έκτο κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία

σιδήρου και χάλυβα. Η απόφαση αυτή ίσχυσε από την 1η Ιανουαρίου 1997 μέχρι τις 22 Ιουλίου 2002.»

3 Στη συνέχεια, με τις σκέψεις 6 έως 11 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε το ιστορικό της διαφοράς ως εξής:

«6 Η Salzgitter [...] είναι ένας ασκών δραστηριότητες στον τομέα της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα όμιλος που συνενώνει την Preussag Stahl AG και άλλες δραστηριοποιημένες στον ίδιο τομέα επιχειρήσεις.

7 Στη Γερμανία, ο Zonenrandförderungsgesetz (γερμανικός νόμος για την προώθηση της ανάπτυξης της ζώνης κατά μήκος των συνόρων με την πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και την πρώην Δημοκρατία της Τσεχοσλοβακίας, στο εξής: ZRFG) εκδόθηκε στις 5 Αυγούστου 1971 και εγκρίθηκε, μαζί με τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις του, από την Επιτροπή, κατόπιν εξετάσεως των μέτρων που προβλέπει υπό το πρίσμα του άρθρου 92 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 87 ΕΚ) και του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 88 ΕΚ). Οι τελευταίες τροποποιήσεις του ZRFG εγκρίθηκαν από την Επιτροπή ως συμβατές με τη Συνθήκη ΕΚ κρατικές ενισχύσεις (ΕΕ 1993, C 3, σ. 3). Ο ZRFG έπαυσε οριστικώς να ισχύει το 1995.

8 Από την πρώτη στιγμή, το άρθρο 3 του ZRFG προέβλεπε φορολογικές ενθαρρύνσεις υπό τη μορφή εκτάκτων αποσβέσεων (Sonderabschreibungen) και αφορολογήτων αποθεματικών (steuerfreie Rücklagen) όσον αφορά τις επενδύσεις που πραγματοποιούνταν σε κάθε εγκατάσταση επιχειρήσεως κείμενη κατά μήκος των συνόρων με την πρώην Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και την πρώην Δημοκρατία της Τσεχοσλοβακίας [...]. Οι έκτακτες αποσβέσεις συνίσταντο στη δυνατότητα εγγραφής στον ισολογισμό της εταιρίας, ως επιδοτήσιμων επενδύσεων, ποσού αποσβέσεων που ήταν μεγαλύτερο σε σχέση με το κοινό δίκαιο, κατά το ή τα πρώτα έτη που έπονταν των εν λόγω επενδύσεων της σχετικής επιχειρήσεως.

Τούτο συνεπαγόταν όσον αφορά την επιχείρηση μειωμένη βάση επιβολής φόρου και, επομένως, μεγαλύτερη ρευστότητα για το ή τα πρώτα έτη που έπονταν των επενδύσεων, παρέχοντας έτσι στη σχετική επιχείρηση πλεονέκτημα όσον αφορά διαθέσιμα κεφάλαια. Παρόμοιο πλεονέκτημα είχε επίσης παρασχεθεί στην επιχείρηση μέσω αφορολόγητων αποθεματικών. Ωστόσο, οι έκτακτες αποσβέσεις και τα αφορολόγητα αποθεματικά δεν ίσχυαν σωρευτικώς.

- 9 Με έγγραφο της 3ης Μαρτίου 1999, η Επιτροπή, αφού ανακάλυψε στους ετήσιους λογαριασμούς της Preussag Stahl AG, μιας από τις εταιρίες [...] Salzgitter AG, ότι μεταξύ 1986 και 1995 της είχαν χορηγηθεί πολλαπλές ενισχύσεις βάσει του άρθρου 3 του ZRFG, ενημέρωσε την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας σχετικά με την απόφασή της να κινηθεί τη διαδικασία του άρθρου 6, παράγραφος 5, του έκτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα σχετικά με τις ενισχύσεις που είχαν χορηγηθεί από τη Γερμανία στην Preussag Stahl AG και τις λοιπές θυγατρικές επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα [...] Salzgitter AG. Με την εν λόγω απόφαση, που δημοσιεύθηκε στις 24 Απριλίου 1999 στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ C 113, σ. 9), η Επιτροπή κάλεσε τους ενδιαφερομένους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί των επιμάχων ενισχύσεων.

- 10 Στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, απεστάλησαν στην Επιτροπή, με έγγραφο της 10ης Μαΐου 1999, τα σχόλια των γερμανικών αρχών, καθώς και οι παρατηρήσεις του μόνου παρεμβάντος τρίτου ενδιαφερομένου, της UK Steel Association, τις οποίες [η Επιτροπή] διαβίβασε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

- 11 Στις 28 Ιουνίου 2000, η Επιτροπή εξέδωσε την [επίδικη] απόφαση [...], δυνάμει της οποίας οι έκτακτες αποσβέσεις και τα αφορολόγητα αποθεματικά, που προβλέπονταν από το άρθρο 3 του ZRFG και χορηγήθηκαν στη [Salzgitter], όσον αφορά βασικό επιλέξιμο για ενίσχυση ποσό, αντιστοίχως, 484 και 367 εκατομμυρίων γερμανικών μάρκων, χαρακτηρίστηκαν ως ασύμβατες με την κοινή αγορά κρατικές ενισχύσεις. Σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3 της [επίδικης] αποφάσεως, η Επιτροπή αξίωσε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να ανακτήσει από την αποδέκτρια επιχείρηση τις εν λόγω ενισχύσεις και της ζήτησε να αναφέρει τα συγκεκριμένα μέτρα που θα λάμβανε για την ανάκτηση αυτή.»

Η προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου και η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση

- 4 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 21 Σεπτεμβρίου 2000, η Salzgitter άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.
- 5 Με διάταξη της 29ης Μαρτίου 2001, επιτράπηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να παρέμβει προς στήριξη των αιτημάτων της Salzgitter.
- 6 Με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή ορθώς είχε εφαρμόσει το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ στις ενισχύσεις που χορήγησε στη Salzgitter, αποκλείοντας την εφαρμογή του άρθρου 67 ΑΧ.
- 7 Προτού καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Πρωτοδικείο διευκρίνισε, μεταξύ άλλων, με τις σκέψεις 111 έως 115 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα άρθρα 4, στοιχείο γ', ΑΧ και 67 ΑΧ αφορούν δύο χωριστούς τομείς, δεδομένου ότι το άρθρο 67 ΑΧ δεν αναφέρεται στο ζήτημα των κρατικών ενισχύσεων, και ότι η αβεβαιότητα που συνδέεται με την εξέλιξη του νομικού καθεστώτος των μη ειδικών ενισχύσεων στον τομέα του άνθρακα και του χάλυβα, με τη διαδοχική υιοθέτηση των τριών πρώτων κωδίκων ενισχύσεων προς τη σιδηρουργία, δεν ήταν ικανή να μεταβάλει την ερμηνεία του.
- 8 Εξάλλου, το Πρωτοδικείο απέρριψε ως αβάσιμα τα επιχειρήματα της Salzgitter ότι η Επιτροπή ερμήνευσε εσφαλμένως την έννοια της κρατικής ενισχύσεως και το άρθρο 95 ΑΧ και ότι η επίδικη απόφαση στερείται αιτιολογίας.

- 9 Αντιθέτως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να ζητήσει την επιστροφή των ενισχύσεων που καταβλήθηκαν στη Salzgitter μεταξύ 1986 και 1995, διότι άλλως θα παραβίαζε την αρχή της ασφάλειας δικαίου, και ακύρωσε τα άρθρα 2 και 3 της επίδικης αποφάσεως που αφορούν την υποχρέωση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας να ανακτήσει τις κρατικές ενισχύσεις στις οποίες αναφέρεται η απόφαση αυτή.
- 10 Για να καταλήξει στη διαπίστωση ότι παραβιάστηκε η αρχή της ασφάλειας δικαίου, το Πρωτοδικείο, με τη σκέψη 174 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έκρινε ότι η κατάσταση που προέκυπτε από την υιοθέτηση του δεύτερου και του τρίτου κώδικα ενισχύσεων είχε δημιουργήσει κάποια ασάφεια ως προς την ισχύ της αποφάσεως του 1971 και της υποχρέωσης κοινοποίησεως των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στη Salzgitter μετά τη υιοθέτηση του εν λόγω τρίτου κώδικα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 του κώδικα αυτού.
- 11 Στη συνέχεια, με τη σκέψη 179 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή είχε λάβει γνώση των ενισχύσεων που είχαν χορηγηθεί στη Salzgitter δυνάμει του ZRFG από την έκθεση δραστηριοτήτων και τους ετήσιους λογαριασμούς για τα έτη 1987/1988 που της διαβιβάστηκαν.
- 12 Από τα ανωτέρω, το Πρωτοδικείο συνήγαγε, με τη σκέψη 180 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το συμπέρασμα ότι η κατάσταση αβεβαιότητας και ασάφειας, μαζί με την επί μακρόν ανυπαρξία αντιδράσεως της Επιτροπής, παρά το γεγονός ότι η τελευταία γνώριζε τις ενισχύσεις από τις οποίες είχε επωφεληθεί η Salzgitter, δημιούργησε, κατά παράβαση του καθήκοντος επιμελείας που φέρει το εν λόγω κοινοτικό όργανο, μια αμφίβολη κατάσταση, την οποία η Επιτροπή όφειλε να διασαφηνίσει πριν προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια με σκοπό να επιβάλει την επιστροφή των ήδη καταβληθεισών ενισχύσεων. Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο έκρινε, με τη σκέψη 182 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να ζητήσει την επιστροφή των ενισχύσεων που καταβλήθηκαν στη Salzgitter μεταξύ 1986 και 1995, διότι άλλως θα παραβίαζε την αρχή της ασφάλειας δικαίου.
- 13 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν συνέτρεχε λόγος να αποφανθεί σχετικά με τον υπολογισμό του ύψους των ενισχύσεων τις οποίες αφορά η επίδικη απόφαση.

Αιτήματα των διαδίκων

- 14 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, να αναπέμψει τη διαφορά στο Πρωτοδικείο και να καταδικάσει τη Salzgitter στα δικαστικά έξοδα.
- 15 Η Salzgitter ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και, με αντίθετη αίτηση, την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως καθό μέρος απέρριψε εν μέρει την προσφυγή της, καθώς και την ακύρωση του άρθρου 1 της επίδικης αποφάσεως, το οποίο χαρακτηρίζει «κρατικές ενισχύσεις» τις έκτακτες αποσβέσεις και τα αφορολόγητα αποθεματικά των οποίων επωφελείται η επιχείρηση αυτή κατ' εφαρμογή του ZRFG. Ζητεί επίσης να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα και των δύο βαθμών.
- 16 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως της Επιτροπής και την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως καθό μέρος απέρριψε εν μέρει την προσφυγή της Salzgitter, καθώς και την ακύρωση του άρθρου 1 της επίδικης αποφάσεως.

Επί της αντίθετης αιτήσεως αναιρέσεως

- 17 Αν το Δικαστήριο δεχθεί την αντανάιρεση της Salzgitter, παρέλκει η απόφαση επί της κύριας αιτήσεως αναιρέσεως, η οποία θα έχει καταστεί άνευ αντικειμένου. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί πρώτη η αντανάιρεση.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

- 18 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος διαιρείται σε τρία σκέλη, η Salzgitter προβάλλει παράβαση των άρθρων 4, στοιχείο γ', ΑΧ και 67 ΑΧ.

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 19 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Salzgitter υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα με το να θεωρήσει ότι η Επιτροπή ορθώς υπήγαγε τις ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως στο άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ και όχι στο άρθρο 67 ΑΧ (αποφάσεις της 10ης Μαΐου 1960, 27/58 έως 29/58, Compagnie des hauts fourneaux et fonderies de Givors κ.λπ. κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 402, της 23ης Φεβρουαρίου 1961, 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 549, και της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-390/98, Banks, Συλλογή 2001, σ. I-6117, σκέψη 88).
- 20 Σύμφωνα με τη Salzgitter, από την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 1969, 6/69 και 11/69, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 193) δεν προκύπτει ότι οι ενισχύσεις που δεν προβλέπονται ειδικά για τον τομέα άνθρακα και χάλυβα είχαν ήδη απαγορευθεί από το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ, πριν από την υιοθέτηση του πρώτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα.
- 21 Η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει επιχειρήματα ανάλογα με αυτά της Salzgitter.

- 22 Επίσης, υποστηρίζει ότι με τη Συνθήκη ΕΚΑΧ συντελέστηκε μερική μόνον ολοκλήρωση, περιοριζόμενη στον τομέα άνθρακα και χάλυβα.
- 23 Η ίδια επισημαίνει ότι, βάσει της ευρείας ερμηνείας της έννοιας της «κρατικής ενισχύσεως» του άρθρου 87 ΕΚ, η οποία ισχύει και για την έννοια της «ενισχύσεως» του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ (απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-200/97, Ecotrade, Συλλογή 1998, σ. I-7907), η εφαρμογή του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ σε ενισχύσεις όπως αυτές της επίδικης αποφάσεως θα στερούσε το άρθρο 67 ΑΧ από κάθε χρήσιμο αποτέλεσμα.
- 24 Κατά την άποψή της, η μη εφαρμογή του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ στις ενισχύσεις που δεν χορηγούνται αποκλειστικώς σε επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα δεν εξασθενεί τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων από την Επιτροπή, διότι έχουν σε αυτές εφαρμογή τα άρθρα 87 ΕΚ, 88 ΕΚ και 67 ΑΧ. Η απαγόρευση των ενισχύσεων αυτών θα περιόριζε παρανόμως το πεδίο εφαρμογής των απαλλαγών που προβλέπονται από το άρθρο 87, παράγραφος 3, στοιχεία α' έως ε', ΕΚ.
- 25 Η ίδια κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η έκφραση «υπό οποιαδήποτε μορφή» του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ έχει αποκλειστικό σκοπό να διακρίνει την έννοια της κρατικής ενισχύσεως καθεαυτήν από τις διαδικασίες χορηγήσεως των ενισχύσεων και δεν σημαίνει ότι η εφαρμογή της διατάξεως αυτής μπορεί να επεκταθεί στις ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως.
- 26 Φρονεί ότι η προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας καθιερώνει την εφαρμογή του άρθρου 67 ΑΧ στις μη ειδικές ενισχύσεις του τομέα άνθρακα και χάλυβα, η οποία επικυρώθηκε με την απόφαση της 6ης Ιουλίου 1971, 59/70, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 639) και με την προπαρατεθείσα απόφαση Banks.

- 27 Η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της κοινοποίησεως όταν κοινοποίησε τον ZRFG στην Επιτροπή δυνάμει των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ και επισημαίνει ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν υπείχε υποχρέωση κοινοποίησεως βάσει του άρθρου 67, παράγραφος 1, ΑΧ, δεδομένου ότι ο ZRFG δεν μπορούσε να έχει αισθητή επίπτωση επί των όρων του ανταγωνισμού στις βιομηχανίες άνθρακα ή χάλυβα, κατά την έννοια της τελευταίας αυτής διατάξεως.
- 28 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η νομολογία που επικαλείται η Salzgitter προβλέπει στην πραγματικότητα ότι το άρθρο 67 ΑΧ εφαρμόζεται όχι στις κρατικές ενισχύσεις, αλλά μόνο στα γενικά μέτρα που μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής τους ή στα τομεακά μέτρα που δεν αφορούν συγκεκριμένα τις βιομηχανίες άνθρακα ή χάλυβα. Αντιθέτως, το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ έχει, κατά την άποψή της, εφαρμογή στις ενισχύσεις, ακόμη και όταν έχουν γενικό χαρακτήρα (βλ. μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανωτάτης Αρχής).
- 29 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η Γερμανική Κυβέρνηση ερμηνεύει εσφαλμένως τη νομολογία, διότι δεν διακρίνει μεταξύ των γενικών μέτρων και των καθεστώτων ενισχύσεων γενικής εφαρμογής και ότι το Δικαστήριο ουδέποτε έχει αναφερθεί σε καθεστώα γενικών ενισχύσεων στις αποφάσεις που επικαλείται η κυβέρνηση αυτή.
- 30 Υπογραμμίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν το άρθρο 67 ΑΧ είχε εν προκειμένω εφαρμογή, η ίδια δεν είχε ενημερωθεί από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, σύμφωνα με το άρθρο 67, παράγραφος 1, ΑΧ, για την πρόθεση του κράτους μέλους αυτού να εφαρμόσει τον ZRFG στις επιχειρήσεις του τομέα σιδήρου και χάλυβα και ότι το τελευταίο δεν μπορούσε να ισχυρίζεται ότι προηγήθηκε έγκριση, έστω και σιωπηρή, ως προς τις ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως βάσει της διατάξεως αυτής.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 31 Κατ' αρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι, μολοντί το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ απαγορεύει τις κρατικές ενισχύσεις προς τις επιχειρήσεις άνθρακα και χάλυβα, χωρίς να διακρίνει αναλόγως του αν πρόκειται για ατομική ενίσχυση ή για ενίσχυση χορηγούμενη κατ' εφαρμογή καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων, το άρθρο 67 ΑΧ αναφέρεται ρητώς στις κρατικές ενισχύσεις μόνον ως μέτρα προστασίας που μπορούν να εγκριθούν από την Επιτροπή, δυνάμει της παραγράφου 2, πρώτη περίπτωση, του άρθρου αυτού, προς όφελος επιχειρήσεων άνθρακα και χάλυβα, όταν αυτές υφίστανται ανταγωνιστικό μειονέκτημα λόγω γενικής οικονομικής πολιτικής.
- 32 Ακολούθως, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι τα άρθρα 4 ΑΧ και 67 ΑΧ αφορούν δύο διαφορετικούς τομείς: το πρώτο καταργεί και απαγορεύει ορισμένες παρεμβάσεις των κρατών μελών στον τομέα που η Συνθήκη ΕΚΑΧ εξαρτά από την κοινοτική αρμοδιότητα, ενώ το δεύτερο έχει σκοπό να αντισταθμίσει τα επιβλαβή αποτελέσματα επί του ανταγωνισμού που κατ' ανάγκη συνεπάγεται η άσκηση των εξουσιών που ασκούν τα κράτη μέλη (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Banks, σκέψη 88, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Το Δικαστήριο συνάγει, επομένως, το συμπέρασμα ότι το άρθρο 67 ΑΧ καλύπτει τα γενικά μέτρα που μπορούν να θεσπίζουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής τους και τα λαμβανόμενα από τα κράτη μέλη μέτρα, τα οποία είναι μεν εφαρμοστέα σε άλλους τομείς πλην της βιομηχανίας άνθρακα ή χάλυβα, μπορούν, όμως, να έχουν σημαντική επίπτωση επί των όρων του ανταγωνισμού στην εν λόγω βιομηχανία (προπαρατεθείσα απόφαση Banks, σκέψη 88).
- 33 Το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι οι παρεμβάσεις που προβλέπει το άρθρο 67 ΑΧ δεν μπορούν να εμπίπτουν σε αυτές που το άρθρο 4 ΑΧ κηρύσσει ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα, καταργημένες και απαγορευόμενες υπό οποιαδήποτε μορφή (προπαρατεθείσα απόφαση De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανωτάτης Αρχής, σ. 561). Όπως έχει επισημάνει, μεταξύ άλλων, το Δικαστήριο, δεν μπορεί, πράγματι, να γίνει δεκτό ότι οι συντάκτες της Συνθήκης ΕΚΑΧ αποφάσισαν, με το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ, την κατάργηση ή απαγόρευση

των επιδοτήσεων ή ενισχύσεων που χορηγούνται από τα κράτη μέλη, υπό οποιαδήποτε μορφή, για να πει στη συνέχεια, με το άρθρο 67 ΑΧ, ότι οι ενισχύσεις αυτές μπορούν να γίνουν δεκτές, ακόμη και χωρίς να έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή, με την επιφύλαξη των μέτρων που συνιστά η ίδια για να μετριάσει ή να επανορθώσει τις συνέπειές τους (προπαρατεθείσα απόφαση De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανώτατης Αρχής, σελίδα 560).

- 34 Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι το άρθρο 67, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, ΑΧ, το οποίο επιτρέπει, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 4 ΑΧ, τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων ως μέτρων προστασίας προς τις επιχειρήσεις του άρθρου 80 ΑΧ, δεν διακρίνει μεταξύ των ειδικών για τον τομέα του άνθρακα και του χάλυβα ενισχύσεων και εκείνων που εφαρμόζονται στον ίδιο τομέα δυνάμει μέτρου ευρύτερης ισχύος (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 43). Έτσι, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο προνομιακός αναπροεξοφλητικός τόκος που εφαρμόζεται στις εξαγωγές συνιστά ενίσχυση η οποία έπρεπε, στην περίπτωση εκείνη, να επιτραπεί από την Επιτροπή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 67, παράγραφος 2, ΑΧ, στο μέτρο που αφορούσε τον τομέα που καλύπτει η Συνθήκη ΕΚΑΧ (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 44).
- 35 Τέλος, μία κρατική ενίσχυση χορηγούμενη προς επιχείρηση που εμπίπτει στη Συνθήκη ΕΚΑΧ έχει τις ίδιες επιπτώσεις επί του ανταγωνισμού, είτε πρόκειται για ατομική ενίσχυση είτε για ενίσχυση χορηγούμενη κατ' εφαρμογή καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων που δεν έχει θεσπιστεί ειδικά για τον τομέα άνθρακα και χάλυβα.
- 36 Κατόπιν των διευκρινίσεων που προηγήθηκαν, πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ εφαρμόζεται στις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε επιχειρήσεις άνθρακα και χάλυβα κατ' εφαρμογή καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων που δεν έχει θεσπιστεί ειδικά για τον τομέα άνθρακα και χάλυβα.

- 37 Αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, η ερμηνεία αυτή δεν θίγει το χρήσιμο αποτέλεσμα του άρθρου 67 ΑΧ. Πράγματι, τα μέτρα γενικής πολιτικής μπορούν να έχουν αισθητές επιπτώσεις επί των όρων του ανταγωνισμού στις βιομηχανίες άνθρακα ή χάλυβα, κατά την έννοια του άρθρου 67, παράγραφος 1, ΑΧ, χωρίς, ωστόσο, να αποτελούν κρατικές ενισχύσεις.
- 38 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Salzgitter είναι επιχείρηση που εμπίπτει στη Συνθήκη ΕΚΑΧ και ότι οι ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως δεν αποτελούν μέτρα προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 67, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, ΑΧ.
- 39 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ορθό το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι στις ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως είχε εφαρμογή το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ και όχι το άρθρο 67 ΑΧ.
- 40 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό και πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 41 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Salzgitter υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ότι η Επιτροπή ορθώς υπήγαγε

τις ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως στο άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ και όχι στο άρθρο 67 ΑΧ, στο μέτρο που η Επιτροπή δεν ήταν αρμόδια, στο πλαίσιο ενός κώδικα ενισχύσεων προς τις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα, να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ.

- 42 Η Salzgitter θεωρεί ότι το άρθρο 95, παράγραφοι 1 και 2, ΑΧ δεν παρέχει επαρκή νομική βάση για μια τέτοια τροποποίηση της Συνθήκης ΕΚΑΧ και ότι θα έπρεπε να έχει τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 96 ΑΧ, ως είχε προηγουμένως, ή, τουλάχιστον, η διαδικασία της «μικρής αναθεώρησης της Συνθήκης» που προβλέπει το άρθρο 95, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, ΑΧ (γνωμοδότηση 1/59, της 17ης Δεκεμβρίου 1959, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 357, συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά).
- 43 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ουδέποτε έγινε αναθεώρηση της Συνθήκης ΕΚΑΧ και ότι το περιεχόμενο του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ δεν έχει μεταβληθεί από τις 23 Ιουλίου 1952.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 44 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου πρέπει να θεωρηθεί αβάσιμο για τους ίδιους λόγους που εκτέθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους και, ως εκ τούτου, πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

⁴⁵ Με το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Salzgitter υποστηρίζει ότι, με τις σκέψεις 112 επ. της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο παρούσασε κατά τρόπο εσφαλμένο την πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή κατά τη λήψη των αποφάσεών της. Κατά τη γνώμη της, η Επιτροπή υιοθέτησε την άποψη ότι το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ έχει εφαρμογή αποκλειστικά στις ειδικές ενισχύσεις για τον τομέα του άνθρακα και χάλυβα από τότε που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη ΕΚΑΧ και όχι από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 [βλ., συναφώς, την έκθεση που δημοσίευσε η Ανώτατη Αρχή της ΕΚΑΧ το 1963, με τίτλο «Le Traité CEECA de 1952 à 1962» (Η Συνθήκη ΕΚΑΧ από το 1952 έως το 1962)]. Ισχυρίζεται επίσης ότι η Επιτροπή ακολουθούσε διαφορετική πρακτική όσον αφορά την ερμηνεία των άρθρων 4, στοιχείο γ', ΑΧ και 67 ΑΧ, αναλόγως του αν επρόκειτο για ενισχύσεις προς επιχειρήσεις του τομέα του άνθρακα ή του τομέα σιδήρου και χάλυβα.

⁴⁶ Η Επιτροπή εκτιμά ότι το γεγονός ότι υποστήριζε διαφορετική άποψη πριν την υιοθέτηση του τρίτου κώδικα των ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα δεν επηρεάζει τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στη Salzgitter, διότι η άποψη αυτή δεν περιλήφθηκε σε καμιά ατομική πράξη που θα μπορούσε να καταστεί οριστική και που απευθύνθηκε στην επιχείρηση αυτή πριν την 1η Ιανουαρίου 1986, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ ο εν λόγω τρίτος κώδικας.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

⁴⁷ Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εξέταση της πρακτικής που ακολουθεί η Επιτροπή κατά τη λήψη των αποφάσεων όσον αφορά τις χορηγούμενες στις επιχειρήσεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ ενισχύσεις δεν μπορεί να ασκήσει επιρροή στην ερμηνεία των άρθρων 4, στοιχείο γ', ΑΧ και άρθρο 67 ΑΧ, η οποία εναπόκειται στο Πρωτοδικείο.

48 Κατά συνέπεια, το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου πρέπει να απορριφθεί ως προβαλλόμενο αλυσιτελώς.

49 Επομένως, ο πρώτος λόγος της αντίθετης αιτήσεως αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του δεύτερου λόγου

— Επιχειρήματα των διαδίκων

50 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Salzgitter υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, απορρίπτοντας τον λόγο περί μη αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως, παρέβη τα άρθρα 5, τέταρτη περίπτωση, ΑΧ και 15, πρώτο εδάφιο, ΑΧ.

51 Ειδικότερα, η Salzgitter εκτιμά ότι η Επιτροπή παρέλειψε να εξηγήσει την εξέλιξη της νομικής της σκέψεως όσον αφορά τα πεδία εφαρμογής των άρθρων 4, στοιχείο γ', ΑΧ και 67 ΑΧ αντίστοιχα, καθώς και τους λόγους για τους οποίους η εκτίμησή της αποκλίνει εν προκειμένω από την πρακτική που ακολουθεί κατά τη λήψη αποφάσεων στον τομέα του άνθρακα ή σε παρόμοιες υποθέσεις.

- 52 Η Γερμανική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η εξέλιξη της νομικής σκέψεως της Επιτροπής όσον αφορά το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ απαιτούσε λεπτομερέστερη αιτιολόγηση της επίδικης αποφάσεως.
- 53 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι άλλαξε πρακτική από τη θέση σε ισχύ του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, ο οποίος αιτιολογεί επαρκώς την αλλαγή αυτή. Αναφέρεται ειδικότερα στο σημείο I, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, της αιτιολογικής εκθέσεως του εν λόγω τρίτου κώδικα. Αρνείται την ύπαρξη ειδικής υποχρέωσης αιτιολογήσεως και εκτιμά ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποίαν υπέχει διέπεται αποκλειστικά από τα άρθρα 95, πρώτο εδάφιο, ΑΧ και 15, τρίτο εδάφιο, ΑΧ.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 54 Η Salzgitter υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο, κρίνοντας ότι ο λόγος περί μη αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως ήταν αβάσιμος και έπρεπε να απορριφθεί, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα.
- 55 Πρόκειται για νομικό ζήτημα που υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου (απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-166/95 P, Επιτροπή κατά Daffix, Συλλογή 1997, σ. I-983).
- 56 Κατά πάγια νομολογία επί του άρθρου 253 ΕΚ, η οποία μπορεί να ισχύσει και για το άρθρο 15 ΑΧ, η αιτιολογία μιας βλαπτικής πράξεως πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της πράξεως αυτής και να καταδεικνύει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τη συλλογιστική του κοινοτικού οργάνου που εκδίδει την πράξη, έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και το Δικαστήριο να μπορεί να ασκεί τον έλεγχό του. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον

το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 2004, C-501/00, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2004, σ. I-6717, σκέψη 73 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 57 Με τη σκέψη 184 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο δικαστικός έλεγχος που άσκησε στο πλαίσιο των τριών πρώτων λόγων που προέβαλε η Salzgitter απέδειξε επαρκώς ότι στην επίδικη απόφαση είχε τηρηθεί η υποχρέωση αιτιολογήσεως.
- 58 Πράγματι, η ανάλυση με την οποία η Επιτροπή δικαιολογεί την εφαρμογή του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ στις εν λόγω ενισχύσεις εκτίθεται στη σκέψη 66 της επίδικης αποφάσεως κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο. Στις σκέψεις 67 έως 76 και 126 έως 133 της αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή εκθέτει επιπλέον λεπτομερώς τους συγκεκριμένους κανόνες που προβλέπουν οι κώδικες ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, οι οποίοι ισχύουν από το 1986.
- 59 Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα με το να κρίνει ότι στην επίδικη απόφαση είχε τηρηθεί η υποχρέωση αιτιολογήσεως.
- 60 Συνεπώς, ο δεύτερος λόγος της αντίθετης αιτήσεως αναίρεσεως περί μη αιτιολογήσεως της επίδικης αποφάσεως είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.
- 61 Ως εκ τούτου, η αντανάιρεση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της κύριας αιτήσεως αναιρέσεως

- 62 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος διαιρείται σε έξι σκέλη, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ, καθώς και του τρίτου, τέταρτου και έκτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, προβάλλει προσβολή των δικαιωμάτων της ως αμυνομένης.

Επί του δεύτερου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 63 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος πρέπει να εξεταστεί πρώτος, καθόσον αμφισβητεί τη νομιμότητα της ανααιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο προσέβαλε τα δικαιώματά της ως αμυνομένης, διότι έκρινε ότι η διαδοχική υιοθέτηση των τριών πρώτων κωδίκων ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα δημιούργησε μια διφορούμενη νομική κατάσταση, χωρίς να της δώσει τη δυνατότητα να προβάλλει τα επιχειρήματά της ως προς το σημείο αυτό.
- 64 Επισημαίνει, δε, ότι από τα ερωτήματα που της έθεσε το Πρωτοδικείο με επιστολή της 28ης Ιουλίου 2003 δεν προέκυπτε ότι μπορούσε να της προσαφθεί μία τέτοια έλλειψη νομικής σαφήνειας.
- 65 Η Salzgitter υποστηρίζει ότι με το σημείο 114 του δικογράφου της προσφυγής της αναφέρθηκε στην έλλειψη νομικής σαφήνειας που προέκυψε από τη διαδοχική υιοθέτηση των πρώτων τριών κωδίκων ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα και ότι η Επιτροπή είχε, επομένως, την ευκαιρία να προβάλλει τη σχετική επιχειρηματολογία της.

66 Υποστηρίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη του τον κατ' αντιμωλία χαρακτήρα της διαδικασίας, καθόσον στηρίχθηκε στα πραγματικά περιστατικά όπως τα παρουσίασε η Salzgitter με τα έγγραφά της, τα οποία είχαν σκοπό να αποδείξουν την παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου (απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, C-110/03, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-2801, σκέψη 27).

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

67 Στην προκειμένη περίπτωση, από τον φάκελο της υποθέσεως και, ιδίως, από τις απαντήσεις στις γραπτές ερωτήσεις που έθεσε το Πρωτοδικείο με την επιστολή της 28ης Ιουλίου 2003 προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε την ευκαιρία να εκθέσει την εξέλιξη της νομοθεσίας που εφαρμοζόταν στις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα δυνάμει γενικού καθεστώτος, κατά τη διαδοχική υιοθέτηση των τριών πρώτων κωδικών ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, και να αποφανθεί επί της νομικής ισχύος που διαθέτει, στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ, μία απόφαση εγκρίσεως που εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 88 ΕΚ. Η Επιτροπή διευκρίνισε επίσης στο πλαίσιο αυτό ότι το άρθρο 6 του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα προέβλεπε υποχρέωση κοινοποιήσεως των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στη Salzgitter δυνάμει του ZRFG.

68 Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι το Πρωτοδικείο δεν της έδωσε τη δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις της επί του ζητήματος αυτού πρέπει να απορριφθεί.

69 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως που προβάλλει η Επιτροπή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

- 70 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή θέτει υπό αμφισβήτηση την ανάλυση του Πρωτοδικείου σχετικά με την παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου σε δύο σημεία. Υποστηρίζει, πρώτον, ότι οι εφαρμοστέοι στις επίδικες ενισχύσεις κανόνες ήταν σαφέστατοι και, δεύτερον, ότι δεν καθυστέρησε να αντιδράσει όσον αφορά τις ενισχύσεις αυτές. Κατά την άποψή της, η ανάλυση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο για να ακυρώσει το τμήμα της επίδικης αποφάσεως που διατάσσει την ανάκτηση των εν λόγω ενισχύσεων είναι νομικώς εσφαλμένη στο σύνολό της.
- 71 Η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, δεχόμενο ότι ο αποδέκτης μιας ενισχύσεως μπορεί να προβάλει παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου.

Όσον αφορά τη σαφήνεια του νομικού καθεστώτος που εφαρμόζεται στις επίδικες ενισχύσεις

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 72 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ως αβέβαιη και ασαφή τη νομική κατάσταση που προέκυψε από την ταυτόχρονη εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΧ, της Συνθήκης ΕΚ και των διαφόρων κωδίκων ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα.
- 73 Η Επιτροπή αμφισβητεί κατ' αρχάς την ανάλυση του Πρωτοδικείου κατά την οποία η υιοθέτηση του δεύτερου και του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα οδήγησε στην ανάκληση της εγκρίσεως που είχε χορηγήσει για τον ZRFG η Επιτροπή με την απόφασή της του 1971.

- 74 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η έγκριση που περιλαμβάνεται στην απόφαση αυτή, η οποία εκδόθηκε βάσει της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν μπορούσε να παραγάγει αποτελέσματα στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ και ότι οι ενισχύσεις προς τις επιχειρήσεις άνθρακα και χάλυβα που προβλέπει ο ΖRFG απαγορεύονταν πριν από τη δημοσίευση του πρώτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψεις 41 έως 44). Θεωρεί ότι μόνο δυνάμει του κώδικα αυτού κηρύχθηκαν εφαρμοστέες στις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα η έγκριση της αποφάσεως του 1971 και όσες ακολούθησαν και ότι αυτή η γενική έγκριση ήταν προσωρινή και έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 1981, ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να ισχύει ο κώδικας αυτός (βλ., συναφώς, απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-7869, σκέψεις 115 και 116).
- 75 Η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ότι το άρθρο 67 ΑΧ δεν έχει εφαρμογή στις κρατικές ενισχύσεις και ότι το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ απαγορεύει τις ενισχύσεις «υπό οποιαδήποτε μορφή». Θεωρεί, εξάλλου, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν την ενημέρωσε για τις ενισχύσεις που χορήγησε στη Salzgitter και ότι, ως εκ τούτου, το κράτος μέλος αυτό δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή τις ενέκρινε βάσει του άρθρου 67 ΑΧ.
- 76 Η Επιτροπή αμφισβητεί στη συνέχεια την ανάλυση του Πρωτοδικείου κατά την οποία η υιοθέτηση του δεύτερου και του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα δημιούργησε περαιτέρω ασάφεια, λόγω της αβεβαιότητας ως προς την εφαρμογή του άρθρου 6 του εν λόγω τρίτου κώδικα (ο οποίος προβλέπει την υποχρέωση κοινοποιήσεων των κρατικών ενισχύσεων) στις ενισχύσεις προς επιχειρήσεις άνθρακα και χάλυβα δυνάμει του ΖRFG, δεδομένου ότι το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων είχε ήδη εγκριθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ.
- 77 Η ίδια θεωρεί ότι το άρθρο 6 του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα προβλέπει κατά τρόπο απολύτως σαφή την υποχρέωση κοινοποίησης των καθεστώτων ενισχύσεων που έχουν ήδη εγκριθεί από την Επιτροπή δυνάμει της Συνθήκης ΕΚ, προκειμένου να εφαρμοστούν στις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα, και ότι η διάκριση μεταξύ νέων και ήδη υφιστάμενων ενισχύσεων δεν ασκεί επιρροή στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η οποία προβλέπει την άμεση και χωρίς εξαίρεση κατάργηση όλων των κρατικών ενισχύσεων.

- 78 Η Salzgitter εκτιμά ότι το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα και ότι η Επιτροπή όφειλε, με τον δεύτερο και τρίτο κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα ή με οποιαδήποτε άλλη κοινοποίηση, να ανακοινώσει τη μεταβολή στην ερμηνεία του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ (απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-181/02 P, Επιτροπή κατά Kvaerner Warnow Werft, Συλλογή 2004, σ. I-5703, σκέψη 41). Υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι οι πολυάριθμες εγκρίσεις του ZRFG από την Επιτροπή βάσει της Συνθήκης ΕΚ δημιούργησαν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στον νόμιμο χαρακτήρα αυτής της νομοθετικής ρυθμίσεως.
- 79 Η Salzgitter εκτιμά ότι το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ δεν εφαρμόζεται στα γενικά μέτρα των κρατών μελών που αφορούν το σύνολο των τομέων της οικονομίας, όπως ο ZRFG, πράγμα που η Επιτροπή επιβεβαίωσε με την πρώτη αιτιολογική σκέψη του πρώτου και δεύτερου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα. Θεωρεί ότι η Επιτροπή εφάρμοσε αναδρομικά το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ, κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου, με αποτέλεσμα να αντιφάσκει προς τις αποφάσεις της περί μακροπρόθεσμων επενδύσεων (βλ., συναφώς, απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, σκέψη 119) και ότι η πρακτική της Επιτροπής κατά τη λήψη αποφάσεων στον τομέα του άνθρακα, η οποία συνίσταται στην εφαρμογή του άρθρου 67 ΑΧ στις μη ειδικές για τον τομέα αυτόν ενισχύσεις, επιρρωννύει την άποψη αυτή.
- 80 Η Salzgitter ισχυρίζεται ότι, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, το άρθρο 6 του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα δεν παρείχε απάντηση στο ερώτημα αν η εφαρμογή σε επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα των φορολογικών κανόνων που προέβλεπε ο ZRFG έπρεπε στο εξής να αποτελεί αντικείμενο κοινοποιήσεως δυνάμει της Συνθήκης ΕΚΑΧ, παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή την είχε ήδη εγκρίνει ως καθεστώς ενισχύσεων στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ.
- 81 Η Salzgitter επισημαίνει ότι, εν πάση περιπτώσει, η εφαρμογή του ZRFG στις επιχειρήσεις σιδήρου και χάλυβα δεν αποτελούσε «πρόγραμμα που αποβλέπει στη θέσπιση ή την τροποποίηση των ενισχύσεων», κατά την έννοια του άρθρου αυτού, καθόσον η ενίσχυση προς τις συνορευούσες περιοχές που προβλέπει ο ZRFG ίσχυε πολύ πριν τεθεί σε ισχύ ο τρίτος κώδικας ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα.

- 82 Η Salzgitter τονίζει επίσης ότι το άρθρο 6 του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα δεν είχε εφαρμογή στις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν ενόσω εφαρμοζόταν ο ZRFG, διότι οι ενισχύσεις αυτές, δεδομένου ότι χορηγήθηκαν κατ' εφαρμογή εγκεκριμένου καθεστώτος ενισχύσεων, συνιστούν ήδη υφιστάμενες ενισχύσεις (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-47/91, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4635).
- 83 Η Salzgitter θεωρεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας γνωστοποίησε, εν πάση περιπτώσει, τον ZRFG στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 67 ΑΧ, με την κοινοποίηση προς την Επιτροπή στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΟΚ, και ότι, εγκρίνοντας τα φορολογικά μέτρα δυνάμει της Συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή δήλωσε σιωπηρώς ότι το επίδικο μέτρο δεν είχε «αισθητή επίπτωση επί των όρων του ανταγωνισμού» στις βιομηχανίες άνθρακα ή χάλυβα, κατά την έννοια του άρθρου 67, παράγραφος 1, ΑΧ.
- 84 Η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει, κατ' ουσίαν, την ίδια επιχειρηματολογία με τη Salzgitter.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 85 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, όπως κρίθηκε με τη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ότι οι ενισχύσεις της επίδικης αποφάσεως ενέπιπταν στην απαγόρευση του άρθρου 4, στοιχείο γ', ΑΧ.
- 86 Κατά συνέπεια, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν μπορεί να επικαλεστεί υποτιθέμενη σιωπηρή έγκριση των ενισχύσεων αυτών από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 67 ΑΧ.

- 87 Όσον αφορά τη συλλογιστική του Πρωτοδικείου κατά την οποία η Επιτροπή, με τον δεύτερο και τον τρίτο κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, ανακάλεσε εν μέρει την απόφαση του 1971 να μην προβάλει αντιρρήσεις στην εφαρμογή του ZRFG, γεγονός που δημιούργησε αβεβαιότητα ως προς το νομικό καθεστώς του νόμου αυτού, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 305, παράγραφος 1, ΕΚ, «η [...] Συνθήκη [ΕΚ] δεν τροποποιεί τις διατάξεις της Συνθήκης [ΕΚΑΧ], ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών, τις εξουσίες των οργάνων της Κοινότητας αυτής και τις διατάξεις της περί της λειτουργίας της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα».
- 88 Συνεπώς, οι Συνθήκες ΕΚ και ΕΚΑΧ είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και η Συνθήκη ΕΚ, όπως και το παράγωγο δικαίωμα που θεσπίστηκε βάσει αυτής, δεν μπορούν να παράγουν αποτελέσματα στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ (βλ., συναφώς, απόφαση της 6ης Ιουλίου 1982, 188/80 έως 190/80, Γαλλία κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 2545, σκέψη 31). Οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ εφαρμόζονται μόνον επικουρικώς, όταν δεν υπάρχει ειδική νομοθετική ρύθμιση στη Συνθήκη ΕΚΑΧ (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1987, 328/85, Deutsche Babcock, Συλλογή 1987, σ. 5119, σκέψεις 6 έως 14).
- 89 Κατά συνέπεια, απαγορεύοντας, με το άρθρο 1 του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, τόσο τις ειδικές όσο και τις μη ειδικές για τον τομέα του χάλυβα ενισχύσεις, η Επιτροπή δεν ανακάλεσε σιωπηρώς την απόφαση του 1971.
- 90 Όσον αφορά τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι η θέσπιση του δεύτερου και τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα δημιούργησε ασάφεια, λόγω της αβεβαιότητας ως προς το αν η μεταγενέστερη εφαρμογή του ZRFG έπρεπε να κοινοποιηθεί ως «πρόγραμμα» κατά την έννοια του άρθρου 6 του ως άνω τρίτου κώδικα, διαπιστώνεται, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο αυτό προβλέπει ρητώς την υποχρέωση ενημερώσεως της Επιτροπής σχετικά με τα προγράμματα που αποβλέπουν στην εφαρμογή στον τομέα άνθρακα και χάλυβα των ενισχύσεων για τις οποίες η Επιτροπή έχει ήδη αποφανθεί βάσει των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ.

- 91 Επιπλέον, σε αντίθεση με τη Συνθήκη ΕΚ, η Συνθήκη ΕΚΑΧ δεν διακρίνει μεταξύ των νέων και των υφιστάμενων ενισχύσεων, καθόσον το άρθρο 4, στοιχείο γ', ΑΧ απαγορεύει σαφώς και απεριφράστως τις ενισχύσεις εκ μέρους των κρατών μελών υπό οποιαδήποτε μορφή.
- 92 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το συμβατό των ενισχύσεων με την κοινή αγορά, στο πλαίσιο των κωδίκων για ενισχύσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, μπορεί να εκτιμηθεί μόνο σε σχέση με τους κανόνες που ισχύουν κατά την ημερομηνία της πραγματικής καταβολής των ενισχύσεων αυτών (προπαρατεθείσα απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, σκέψη 117).
- 93 Επομένως, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, το άρθρο 6 του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα προέβλεπε κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο την υποχρέωση κοινοποιήσεως προς την Επιτροπή των ενισχύσεων που μπορεί να χορηγήθηκαν στη Salzgitter κατ' εφαρμογή του ZRFG από τότε που τέθηκε σε ισχύ ο εν λόγω κώδικας.
- 94 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικά σφάλματα, κρίνοντας, αφενός, ότι η θέσπιση του τρίτου κώδικα ενισχύσεων για τη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα οδήγησε σε σιωπηρή εν μέρει ανάκληση της εγκρίσεως που χορηγήθηκε για τον ZRFG με την απόφαση του 1971 και, αφετέρου, ότι το άρθρο 6 του κώδικα αυτού δεν παρείχε σαφή απάντηση ως προς το αν η εφαρμογή του ZRFG, μετά τη θέσπιση του εν λόγω κώδικα, ενέπιπτε στην εκ του άρθρου αυτού υποχρέωση κοινοποιήσεως των «προγραμμάτων».

Όσον αφορά την προθεσμία αντιδράσεως της Επιτροπής

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 95 Η Επιτροπή αρνείται ότι έλαβε γνώση της εφαρμογής του ZRFG στη Salzgitter πριν από τις αρχές του 1998 και, συνεπώς, ότι καθυστέρησε να αντιδράσει.

- 96 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι επιχειρήσεις αποδέκτες μιας ενισχύσεως μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο νομότυπο της ενισχύσεως μόνον εάν αυτή έχει κοινοποιηθεί, δεδομένου ότι ένας επιμελής επιχειρηματίας είναι συνήθως σε θέση να βεβαιωθεί ότι τηρήθηκε η σχετική διαδικασία (απόφαση της 20ής Μαρτίου 1997, C-24/95, Alcan Deutschland, Συλλογή 1997, σ. I-1591, σκέψη 25), και ότι η λύση που ακολούθησε το Πρωτοδικείο θίγει την ασφάλεια δικαίου και ευνοεί όσους λαμβάνουν παράνομες ενισχύσεις.
- 97 Η Salzgitter και η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι η περίπτωση της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Alcan Deutschland είναι διαφορετική· στην προκειμένη περίπτωση, το ζήτημα δεν είναι αν ένας επιχειρηματίας μπορούσε δικαιολογημένα να πιστεύει ότι οι πράξεις μιας εθνικής αρχής ήταν νομότυπες, αλλά το αν η Επιτροπή ενήργησε εγκαίρως ή όχι.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 98 Για να ακυρώσει το τμήμα της επίδικης αποφάσεως που αφορούσε την υποχρέωση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας να ανακτήσει τις χορηγηθείσες στη Salzgitter ενισχύσεις, το Πρωτοδικείο θεώρησε ακόμη ότι η Επιτροπή είχε λάβει γνώση των ενισχύσεων από τα τέλη του 1988 και ότι παραβίασε με την απόφαση αυτή την αρχή της ασφάλειας δικαίου, αφού αντέδρασε μόλις το 1998.
- 99 Μολονότι δεν χρειάζεται να κριθεί αν το Πρωτοδικείο ορθώς θεώρησε ότι η Επιτροπή είχε λάβει γνώση των επίδικων ενισχύσεων από τα τέλη του 1988, πράγμα που η ίδια αμφισβητεί, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η συλλογιστική της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου είναι εσφαλμένη.

- 100 Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ακόμη και αν ο κοινοτικός νομοθέτης δεν έχει τάξει προθεσμία παραγραφής, η θεμελιώδης επιταγή της ασφάλειας δικαίου αντιτίθεται στη δυνατότητα της Επιτροπής να καθυστερεί επ' αόριστον την άσκηση των εξουσιών της (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972, 52/69, Geigy κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 189, σκέψη 21, και, όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις που εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ, προπαρατεθείσα απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, σκέψεις 140 και 141).
- 101 Επιβάλλεται, συναφώς, η υπόμνηση ότι, όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις που εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚ, το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1), προβλέπει ότι, εφόσον η Επιτροπή έχει στην κατοχή της πληροφορίες από τις οποίες απορρέει ότι χορηγήθηκαν παράνομες ενισχύσεις, ανεξαρτήτως της πηγής τους, εξετάζει αμελλητί τις πληροφορίες αυτές.
- 102 Εξάλλου, το άρθρο 15 του κανονισμού 659/1999 προβλέπει ότι η ανάκτηση των παράνομων ενισχύσεων υπόκειται σε δεκαετή προθεσμία από την ημέρα κατά την οποία χορηγήθηκαν. Όπως αναφέρεται στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, η εν λόγω προθεσμία παραγραφής καθιερώθηκε για λόγους ασφάλειας δικαίου.
- 103 Μολονότι οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν να εφαρμοστούν ως έχουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων εμπνέονται από τη θεμελιώδη επιταγή της ασφάλειας δικαίου. Επομένως, ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες ο κοινοτικός νομοθέτης δεν έχει τάξει ρητώς προθεσμία παραγραφής, η Επιτροπή δεν μπορεί να καθυστερεί επ' αόριστον την άσκηση των εξουσιών της.
- 104 Εντούτοις, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι η κοινοποίηση των κρατικών ενισχύσεων αποτελεί κεντρικό στοιχείο των κοινοτικών διατάξεων που διέπουν τον έλεγχο τους

και ότι οι επιχειρήσεις που λαμβάνουν τις ενισχύσεις αυτές δεν μπορούν να επικαλούνται δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο νομότυπο της ενισχύσεως, παρά μόνον αν οι ενισχύσεις χορηγήθηκαν τηρουμένης της σχετικής διαδικασίας (προπαρατεθείσα απόφαση Alcan Deutschland, σκέψη 25).

105 Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι το καθεστώς που προβλέπεται για τις κρατικές ενισχύσεις στη Συνθήκη ΕΚΑΧ διακρίνεται από το εφαρμοζόμενο στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ από τον ιδιαίτερος αυστηρό χαρακτήρα του (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, σκέψεις 101 και 102).

106 Επομένως, όταν στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ, χορηγηθεί ενίσχυση χωρίς να έχει κοινοποιηθεί, η καθυστέρηση της Επιτροπής να ασκήσει τις ελεγκτικές της εξουσίες και να διατάξει την ανάκτηση της ενισχύσεως αυτής δεν συνεπάγεται ότι η απόφαση αυτή περί ανακτήσεως είναι παράνομη, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι οποίες καταδεικνύουν πρόδηλη παράλειψη της Επιτροπής και καταφανή παράβαση του καθήκοντός της επιμέλειας.

107 Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο, μολοντί ορθώς έκρινε ότι ο αποδέκτης κρατικής ενισχύσεως μπορεί να επικαλεστεί την αρχή της ασφάλειας δικαίου προς στήριξη προσφυγής με αίτημα την ακύρωση αποφάσεως που επιβάλλει την ανάκτηση της ενισχύσεως αυτής, εφόρμωσε εσφαλμένως την αρχή αυτή στην επίδικη υπόθεση, καθόσον δεν εξέτασε αν η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη παράλειψη και σε καταφανή παράβαση του καθήκοντός της να επιδεικνύει επιμέλεια κατά την άσκηση των εξουσιών ελέγχου· μόνον οι παράγοντες αυτοί μπορούν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να καταστήσουν παράνομη μια απόφαση της Επιτροπής που διατάσσει την ανάκτηση μη κοινοποιηθείσας ενισχύσεως στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

108 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η κύρια αίτηση αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτή και ότι η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί καθό μέρος ακυρώνει τα άρθρα 2 και 3 της επίδικης αποφάσεως.

Επί της αναπομπής της υποθέσεως στο Πρωτοδικείο

- 109 Από την παρούσα απόφαση προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, ότι η Salzgitter έλαβε παράνομες, κατά τη Συνθήκη ΕΚΑΧ, ενισχύσεις, αλλά και ότι, αντιθέτως, η απόφαση αυτή ενέχει νομικό σφάλμα καθότι μέρος ακυρώνει το τμήμα της επίδικης αποφάσεως της Επιτροπής που διατάσσει την ανάκτηση των επίδικων ενισχύσεων.
- 110 Επομένως, στο Πρωτοδικείο εναπόκειται, αφενός, να αποφανθεί επί του αν η Επιτροπή υπέπεσε, υπό τις επίδικες συνθήκες, σε πρόδηλη παράλειψη και καταφανή παράβαση του καθήκοντός της επιμέλειας και, αφετέρου, να εξετάσει, ενδεχομένως, τους λοιπούς λόγους, από την εξέταση των οποίων ορθώς απέστη αφού είχε ήδη ακυρώσει τα άρθρα 2 και 3 της επίδικης αποφάσεως, με τους οποίους υποστηριζόταν αντιστοίχως ότι η Επιτροπή εσφαλμένως έκρινε ότι ορισμένες ενισχύσεις ενέπιπταν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ, ότι ορισμένες ενισχύσεις έπρεπε να θεωρηθούν ως ενισχύσεις υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος και ότι ο καθοριστικός συντελεστής αποδοτικότητας που χρησιμοποιήθηκε ήταν εσφαλμένος.
- 111 Οι διαφορετικές αυτές πτυχές της διαφοράς προϋποθέτουν, πράγματι, την εξέταση πολύπλοκων πραγματικών ζητημάτων βάσει στοιχείων που δεν εκτιμήθηκαν από το Πρωτοδικείο και δεν συζητήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου· επομένως, η υπόθεση δεν μπορεί να κριθεί ως προς τα ζητήματα αυτά.

- 112 Ως εκ τούτου, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στο Πρωτοδικείο.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αντανάιρηση.

- 2) Ακυρώνει την απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 1ης Ιουλίου 2004, T-308/00, *Salzgitter AG* κατά Επιτροπής, κατά το μέρος που ακυρώνει τα άρθρα 2 και 3 της αποφάσεως 2000/797/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 2000, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία χορήγησε η Γερμανία στις εταιρίες *Salzgitter AG*, *Preussag Stahl AG* και στις θυγατρικές του κλάδου χαλυβουργίας του εν λόγω ομίλου, νυν *Salzgitter AG — Stahl und Technologie (SAG)*, και κατά το μέρος που καθορίζει τα δικαστικά έξοδα.

- 3) Αναπέμπει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

- 4) Επιφυλάσσεται να αποφανθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)